

פרשת מטות/ו'ס

① אמת וצדק

ל', ב'. זה הדבר אשר צוה ה'.

פירש"י וז"ל: משה נתנבא בכה אמר ה'
כחצות הלילה והנביאים נתנבאו בכה אמר ה'
מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון זה הדבר
(ספרי) עכ"ל. וצריך להבין, מהו החילוק
שבין לשון "כה" ללשון "זה", וגם אם לשון
"זה" הוא מדרגה יותר גבוהה א"כ מדוע
המתין הכתוב עד סוף ספר במדבר, ולמה לא
הקדים בתחלת דברי משה.

והנראה לי, דבאמת מצינו [סנהדרין דף
פ"ט ע"א] שבנביאי אמת אין שני נביאים
מתנבאים כסגנון אחד, ומזה הבין יהושפט
בנביאי אחאב שאינם נביאי אמת — מפני
שכולם נתנבאו כסגנון אחד. ולכאורה היה
הדבר צריך להיות כהיפך, דנביאי אמת
שקבלו ממקור אחד היה להם לומר בלשון
אחד ונביאי שקר להיפך. ונ"ל דבאמת
אחז"ל [ברכות דף נ"ח ע"א] שכשם
שפרצופי האדם אינם דומין זה לזה כך אין

דעותיהן שוות, וא"כ אם נשמע משני אנשים
איזה דבר על כרחך שכל א' צריך לאומרו
בלשון אחרת, כמו אם נשאל: העשיר הוא
פלוגי? אזי אם ישיבו שני אנשים, והאחד
הוא עשיר והשני הוא עני, כודאי שהעני
יפליג את עשרו של אותו פלוגי והעשיר
ידבר במדה מצומצמת, וכן אם שניהם שוין
בעושר אלא שהא' מטבעו מגזם הנהו ע"כ
הא' יפליג את עשרו והשני יזכירנו בלא
[התפעלות]. ונמצא לפי זה אם נשמע מאלה
ב' האנשים מלות שוות אודות שאלה זו בואי
שהא' משקר, והבן זאת. ונמצא לפי זה שגם
אישיות הנביא משתתפת בנבואה, ומראים
לו לנביא את החזיון והנביא מביעו לפי
כוחותיו ותכונותיו, משא"כ במשה רבינו
שמסר לנו את התורה בזה הדבר ממש
קבלתו בלי איזה השתתפות מאישיותו
הפרטית אלא הקב"ה מדבר מגרונו של
משה¹.

והנה מפרשת נדרים אנו רואין שהאדם
יש בכחו ליצור ולחדש מצוות ועבירות
חדשות, דהיינו שאם אדם נשבע שבועה
שיאכל ככר זו הרי הוא מצווה לאוכלה, והרי
זה מצוות עשה כמו אכילת מצה, וכן
כשמבטא שבועה שלא אוכל ככר זו הרי
הככר אסורה כבשר חזיר ויותר, ואם הקדיש
איזו דבר ובא אחר ואכלו הרי זה חייב מיתה
בידי שמים, וע"כ מפני שהאדם באשר הוא
צלם אלקים יש לו הכח הזה לבדות איסורים
חדשים והרי הם חלים², וכיון שיש לו לאדם
הכח להוסיף בתורה לפיכך היה עולה על
דעתנו שגם בתורה נטלה חלק אישיותו של
משה, ולפיכך בזה המקום הדגישה התורה
ואמר ה"זה הדבר", שאף שישנה פרשת
נדרים ואעפ"כ התורה היא כולה מפי ד',
ודו"ק כי נכון הוא.

שנת תרעה

בענין שש ערי מקלט ומ"ב ערי הלויים שכולן קולטות את הרוצח וההפרש ביניהן הוא שש ערי המקלט קולטות בין לדעת ובין שלא לדעת ומ"ב ערי הלויים אינן קולטות אלא לדעת, יש לומר עפי"מ שהגדנו כבר דשית תיבין דיחודא הן נגד שש ערי המקלט, ופרשת ואהבת יש בה מ"ב תיבין היא לעומת מ"ב ערי הלויים, והיינו דאפי' חטא שנאמר עליו שהוא כשופך דם יש לו תיקון בק"ש כבסידור האריז"ל בכונת ק"ש שעל המטה, וכבר אמרנו הטעם דאף דערי מקלט אינן קולטות אלא שוגגין, גם מזידין דידי' יש לדנו קצת כשוגגין, והתיקון הוא בשני אופנים. האופן האחד בהעמיק ביחוד ה' שאין עוד מלבדו וכל החיות והמציאות הן מאמיתת המצאו, וע"כ אפי' חטא בחיים והעונש הוא לאבד וליטול ממנו חיותו, משיג חיים חדשים ממקור החיים. והאופן השני בפרשת ואהבת דביקות בהש"י באהבה היא כענין ערי הלויים היינו שנספח אל הלויים שעבודתם בשיר והתלהבות, וע"כ משיג חיות באמצעות הלויים, והוא מקביל לקליטת שש ערי המקלט וקליטת מ"ב ערי הלויים. והנה האהבה באה לאדם ע"י התבוננות בגדלות הש"י וברב טוב ומטיב לרעים ולטובים, וכענין שברש"י ואהבת ומהו האהבה והיו הדברים האלה שמתוך כך אתה מכיר בהקב"ה ומדבק בדרכיו. אך ענין יחוד ה' שאין עוד מלבדו איננו מושג בשכל, אדרבה לפי השכל הגס האנושי נראה כשני הפכים בנושא אחד, כי אנו רואים בעינינו דברים גושיים וחמריים ומ"מ אין זה תופס מקום כלל אלא מלא כל הארץ כבודו וכמו קודם בריאת העולם כן אחר בריאת העולם כדכתיב אני ה' לא שנית ואפס זולתו ואין עוד מלבדו, והוא דבר שאין בכח השכל האנושי להשיגו אלא מחויבים להאמין ככה באמונה שלימה, וע"כ דוגמא דידיהו בשש ערי המקלט קולטות נמי שלא לדעת וכמו שאין הדעת תופס בהיחוד, אבל מ"ב ערי הלויים שהן דוגמת ואהבת אינן קולטות אלא לדעת כמו שענין האהבה בא לו לאדם רק מצד הדעת:

** Please treat this text with respect / Responsa Project Bar Ilan University **

התקן לתורה נביאים וכתובים

"ומזה - סדר זכר ה'מסעות', יראה מפורטו של ענין שזכר מה שאין תועלת בו כלל - ומפני זאת המחשבה העולה על הלב אמר, "ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה'". ומקום הצורך אליו גדול מאד, מפני שכל המופתים אינם אמיתיים רק למי שראם, אך לעתיד ישוב זכרם סיפור, ואפשר שיכזיבם השומע. וידוע שאי אפשר להיות וגם לא יצויר שיהיה מופת עומד קיים לדורות לבני אדם כולם. וממופתי התורה, ומן הגדולים שבהם - עמוד ישראל ב'מדבר' ארבעים שנה והמצא בו ה'מן בכל יום; וה'מדבר' ההוא, כמו שזכר הכתוב, "נחש, שרף ועקרב, וצמאון אשר אין מים", והם מקומות רחוקים מאד מן הישוב, בלתי טבעיים לאדם, 'לא מקום זרע ותאנה וגפן ורימון...', ואמר בהם גם כן, 'ארץ לא עבר בה איש...', וכתוב בתורה, 'לחם לא אכלתם, ויין ושכר לא שתיתם...' - ואלו כולם - מופתים גדולים גלויים נראים. וכאשר ידע שהא-לוה ית' אפשר לפקפק באלו המופתים בעתיד, כמו שמפקקים בשאר הסיפורים, ויחשב שעמידתם היתה במדבר קרוב מן הישוב, שאפשר לאדם לעמוד בו, כאלו המדברות ששוכנים בהם הערביים היום, או שהם מקומות שאפשר לחרוש בהם ולזרוע ולקצור, או להזון באחד הצמחים אשר היו שם, או שמטבע ה'מן' לרדת במקומות ההם תמיד, או שיש במקומות ההם בארות מים - מפני זה הסיר המחשבות ההם כולם, וחיזק עניני אלו המופתים כולם בביאור המסעות ההם, שיראו אותם הבאים וידעו גודל המופת, בעמוד מין האדם במקומות ההם ארבעים שנה".